

มหาวิทยาลัย **ญี่ปุ่น**

จะอยู่รอดในสังคมโลกหรือไม่

รับอรุณ เลิศในลัตย

คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

E-mail: orbusiness@hotmail.com

มหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วโลก ในขณะนี้ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่อย่างไม่เคยมีมาก่อน จุดเริ่มต้นของแผ่นดินไหวนี้อยู่ที่สหรัฐอเมริกา MOOC (Massive Open Online Course) ที่เป็นการเรียนฟรี กำลังทำให้คุณค่าของความเป็นอยู่ของมหาวิทยาลัยด้อยลงไป จึงมีคำถามว่า “มหาวิทยาลัย ได้สร้างบุคลากรที่จำเป็นสำหรับสังคมหรือไม่” จาก Globalization ทำให้สังคมหรือภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ต้องการบุคลากรที่แตกต่างกับในอดีต “ความสามารถในการคิด” เป็นสิ่งที่มีความต้องการมากขึ้น การเสริมสร้างสิ่งนี้ จึงต้องใช้เงินทุนมหาศาล มหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐฯ อังกฤษ ต่างพยายามสร้างความแข็งแกร่ง ในขณะที่มหาวิทยาลัยใหม่ๆ ในเอเชีย ก็กำลังไล่ตามอย่างกระชั้นชิด แต่มหาวิทยาลัยญี่ปุ่นซึ่งล่าช้า “ในการปฏิรูปการศึกษา” ก็เริ่มที่จะตื่นขึ้นมา การแข่งขันของการศึกษาเพื่อสร้างบุคลากรในรุ่นต่อไป

อธิการบดีของมหาวิทยาลัยโตเกียวเอง ยังรู้สึกถึงอันตรายที่จะมาเยือนมหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นแม้แต่มหาวิทยาลัยโตเกียวเอง ถึงกับเอ่ยปากว่า มหาวิทยาลัยโตเกียวในปัจจุบัน ไม่สามารถดึงเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ของนักศึกษาออกมาได้มากเพียงพอ จึงทำให้ถูกทิ้งห่างจากมหาวิทยาลัยสหรัฐฯ อังกฤษ และถูกไล่ตามโดยมหาวิทยาลัยใหม่ๆ ในเอเชีย (ในปี 2008 มหาวิทยาลัยโตเกียว อยู่ในอันดับที่ 19 ปี 2013 หล่นมาอยู่ที่อันดับ 32 ในขณะที่มหาวิทยาลัยฮ่องกง เดิมอยู่ที่ 26 ก็ยังคงอยู่ที่เดิม มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ จากอันดับที่ 30 ขึ้นมาอยู่ที่อันดับ 24 ที่โดดเด่นที่สุดคือ มหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวัน กระโดดจากอันดับที่ 50 มาอยู่อันดับที่ 35 ในขณะที่ MIT, Harvard, Cambridge ยังคงครองอันดับที่ 1, 2 และ 3 จากการจัดอันดับของ Quacquarelli Symonds) สาเหตุสำคัญ 2 ประการนั้น อยู่ที่เงินทุนเพื่อการศึกษาไม่เพียงพอ ทำให้ฐานไม่มั่นคง ส่วนนักศึกษาต่างชาตินั้น ไม่ค่อยมาเพราะติดปัญหาที่ภาษาญี่ปุ่น

กล่าวกันว่า ในช่วงเกิดมหันตภัยสึนามิ เมื่อ 3 ปีก่อนนั้น กำลังของญี่ปุ่นไม่ได้เข้มแข็งแบบเดิม การฟื้นตัวจึงทำได้ช้า ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย แต่มหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนญี่ปุ่นอย่าง มหาวิทยาลัยโตเกียว ไม่ได้แสดงบทบาทที่มากพอเพียง ทั้งๆ ที่มีนักวิจัยหรือนักศึกษาชั้นนำอยู่ในมืออย่างมากมาย แต่กลับไม่สามารถดึงเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ออกมาให้เป็นประโยชน์ได้มากเพียงพอ มีข้อสันนิษฐานว่า การเปิดเรียนในช่วง Autumn (ประมาณกันยายน) จะเป็นสิ่งที่ช่วยแก้ปัญหาได้ เพราะจะทำให้ระบบการเรียน เหมือนกับของตะวันตกที่เปิดเรียนเดือนกันยายน ในอีกด้านหนึ่งในยุคเดิมที่ญี่ปุ่น เน้นการวิ่งไล่ และวิ่งแข่งตะวันตก โดยส่งคนไปศึกษาเอาความรู้ แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ในญี่ปุ่น ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี

มาก แต่ปัจจุบันนี้ไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว ในสังคมที่โลกร้อนขึ้น มีผู้สูงอายุมากขึ้น จะมีปัญหาที่ไม่เห็นคำตอบเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ ดังนั้น จึงต้องมีกระบวนการศึกษาหรือการวิจัยที่แตกต่างไปจากอดีต หรือที่เรียกว่า “ความหลากหลาย” มากขึ้น การเปิดเรียนในช่วงฤดูใบไม้ร่วงนั้น จะนำความหลากหลายมาสู่มหาวิทยาลัย การเปิดเรียนให้ตรงกับทางตะวันตก จะทำให้การแลกเปลี่ยนกันระหว่างนักศึกษาญี่ปุ่น และต่างประเทศ เป็นไปได้อย่างมีอิสระ ในปัจจุบันมีอัตราส่วนนักศึกษาปริญญาตรีที่ไปเรียนในต่างประเทศ เพียง 0.6% เท่านั้น และเป็นยุคที่นักศึกษาไม่ยอมเดินทางไปต่างประเทศ และการเรียนในช่วงฤดูใบไม้ร่วง จะทำให้เด็กมัธยมจบแล้ว มีเวลาทบทวนค้นหาตัวเองอยู่ถึงครึ่งปี ทำให้หลุดพ้นจากการต้องเตรียมตัวสอบเข้าเรียนพิเศษได้

จากการจัดอันดับของมหาวิทยาลัยในโลก ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นนั้น บางคนก็บอกว่า ไม่เห็นจำเป็นต้องไปสนใจอะไรมาก แต่อย่างไรก็ตาม นักเรียนก็คงจะใช้ ข้อมูลนี้ในการตัดสินใจว่าจะเข้าเรียนที่ไหน กฎเกณฑ์สำคัญที่จะทำให้อันดับสูงขึ้นได้นั้น คือ จำนวนของบทความทางวิชาการ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยที่ดีเด่น แต่ถ้าหากว่า ไม่มีงบประมาณเพียงพอ ก็ไม่สามารถทำการวิจัยที่ดีได้ ความสามารถพื้นฐานก็จะอ่อนแอลง ซึ่งเทียบกับสหรัฐฯ แล้วแตกต่างกันมาก อย่างเช่นมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เพียงแค่ดอกเบี๋ยจากเงินบริจาค ก็เกือบจะเท่ากับงบประมาณของมหาวิทยาลัยโตเกียวทั้งปี ดังนั้น มหาวิทยาลัยโตเกียวจึงไม่สามารถที่จะดึงเอานักวิจัยจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากตะวันตกเข้ามาได้ เพราะงบประมาณให้ปีละ 10 ล้านเยน แต่ยอดที่ต้องการของนักวิจัยจากตะวันตก ต้องไม่น้อยกว่า 20 ล้านเยน ไม่รวมค่าเช่าบ้าน ผู้ที่มาอาจจะจะเป็นสาขาที่มหาวิทยาลัยโตเกียวมีความชำนาญอยู่เท่านั้น

การรับนักศึกษาต่างชาติก็เช่นเดียวกัน ทุนการศึกษาที่จะให้กับนักศึกษาระดับหัวกะทิ นั้น เพิ่มขึ้นสูงอย่างมาก ทำให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถที่จะสู้ได้ จึงไม่สามารถรับนักศึกษาที่เก่งๆ เหล่านั้นเข้ามาได้

เมื่อเข้าสู่ยุค Globalization สิ่งที่เป็นคือการศึกษาแบบใหม่ที่สร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง ถ้ามหาวิทยาลัยสามารถที่เปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาความรู้ได้แน่นอนสังคมย่อมจะได้รับผลกระทบให้เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การปฏิรูปมหาวิทยาลัยนั้น ไม่ใช่เพียงมหาวิทยาลัยโตเกียวเท่านั้น แต่เป็นของสังคมโดยรวม